

Komentari uz tekstove sadrže obavijesti o skupljačima, izvođačima, geografskoj rasprostranjenosti pjesama i bibliografiju.

Ante Nazor

Dr. Aleksandar Kostić; Seksualno u našoj narodnoj poeziji, Medicinska knjiga, Beograd — Zagreb 1978, 217 str.

Dr. Aleksandar Kostić se že dobrih 50 let ukvarja z analizo motivov spolnosti predvsem v srbskih ljudskih pesmih. Knjiga, ki je pred nami, je razširjena in dopolnjena izdaja 1. 1933 izdane knjižice *Seksualno u srpskoj narodnoj poeziji* istega avtorja. Že iz naslova zadnje knjige je razvidno, da se avtor ni več omejil samo na srbsko ljudsko pesem, ampak je dodal še drugo južnoslovansko gradivo, vendar le iz srbsko-hrvaškega jezikovnega področja. Razdelitev gradiva pa je tudi v najnovejši knjigi ostala ista. Predgovoroma iz 1. in 2. izdaje sledijo tri večja tematska poglavja: *Manifestacija normalne spolnosti*, *Manifestacija nenormalne spolnosti* in kot dodatek še poglavje oz. razmišljanje o Vukovih Posebnih pesmih in poskočnicah. Tu gre za 5. knjigo Vukovih pesmi, ki so bile pred leti izdane v Beogradu za »znanstveno« uporabo.

V poglavju o normalni spolnosti niza avtor tematske sklope o ženski in moški lepoti, o puberteti, moči spolnega nagona, o spolni iniciativi, o mestu ljubezenske igre itd., kakor so prisotni v ljudski poeziji. Večidel gre za samo gradivo (bolje, za odlomke iz ljudskih pesmi, ki opisujejo določeno seksualno vedenje), ki ga avtor opremlja s kratkimi poljudno-opisnimi komentarji. Avtorjev namen je bil očitno ta, da iz splošnega pesemskega gradiva izluščil le tiste pesmi in odlomke, ki govorijo o ljubezni in spolnosti in jih na pregleden način klasificira in komentira. Seveda avtor izrecno odklanja objavljavanje gradiva »pikantne« namene. Kot zdravnika ga zanima ljubezensko in spolno vedenje ljudi, to

pa se po njegovem mnenju najčisteje, najneposredneje in iskreno odraža prav v ljudski pesmi, saj je »ljudstvo« v svojih izjavah najrazitejše in odprto prav v pesmih. In to ne katerokoli ljudstvo. V tem primeru gre za preprosto ljudstvo — za podeželane, ki so bili dolgo (ali pa so še) najboljši vir za raziskovalca. Dr. Kostić si sicer ne postavlja vprašanj o etnološki kategoriji naroda in ljudstva, ampak obravnava poezijo tistega dela ljudstva, ki je bilo pri nas tudi najbolj raziskano in o katerem je na voljo največ gradiva. Dr. Kostić se odloča za preproste podeželane tudi zato (ker ima njihove pesmi) in ker se mu zdijo za analizo spolne problematike najbolj avtentični, odkritosrčni in pošteni. Spolnost baje doživljajo z manj predsodki kot meščani. Za kmete je spolnost nekaj naravnega, neizogibnega in izrazitejšega kot za meščane, ki jo vsaj v pesmih, doživljajo le na ravni uživanja, kot nekakšen hiperhedonizem (str. XII). Kmet zna odkritosrčno spregovoriti tudi o morebitni nenormalni spolnosti. Odlomki iz ljudskih pesmi o nenormalnih spolnih manifestacijah (incest, ljubezen v troje, gerontofilija, pedofilija, sodomija, sadizem, fetišizem itd.) so s kratkimi komentarji razvrščeni v drugem delu knjige v posebnem poglavju. Nekateri primeri spolne iztirjenosti (sadizem, fetišizem) so v ljudskih pesmih le nakazani.

Avtorju verjamemo, da sta erotika in spolnost močna vzgiba v življenju in da se zato izražata tudi v pesmih. Pritrjujemo mu, da bi bilo škoda skrivati te motive zaradi napačne sramežljivosti, posebej kadar gre za objavo gradiva ali za raziskovanje celostne podobe življenja. Zato so zbirke erotičnih pesmi nekaj razumljivega, prav tako medicinske razlage le teh. Le da so za medicinsko (čeprav poljudno) komentiranje samo pesmi premalo. Zakaj? Če hoče kdo uporabiti folklorno gradivo za medicinske namene, so pesmi za to še najmanj primerne, saj kljub odkritosrčnosti marsikaj prikrivajo in kljub folklor-

nemu naturalizmu marsikaj ne izrečejo. Pesem je pač pesem. Za strokovni pregled seksualnosti so v takem primeru poleg pesmi še bolj uporabne »pričice«, pripovedi in informacije. Primer: Kostić je v ljudski poeziji odkril samo sledove sadizma in fetišizma in malo primerov sodomije, iz česar bi se dalo sklepati, da so te vrste seksualne motnje zelo redke. Najbrž so, vendar pa nam že literatura sama, ki jo citira tudi Kostić (npr. »Anthrophitea«) v proznem izročilu daje obilo gradiva tudi za te teme. Posamezne številke tega časopisa so v celosti posvečene včasnih samo enemu problemu (npr. sodomiji) in ilustrirane z obilico proznega gradiva prav iz Srbije, Bosne, Hrvaške. Za strokovno medicinsko analizo so torej prozna dela večjega pomena, ki ga poezija lahko samo dopolnjuje. Seveda je razumljivo, da si je dr. Kostić izbral le del tega gradiva, torej poezijo, tudi skopemu in poljudnemu komentarju ne gre kaj očitati, saj je vse skupaj prijetno folklorno branje. Preseneča le založnik te knjige — Medicinska knjiga. Bralec se namreč ob tem ne more znebiti občutka, da gre za nekaj posebnega, čeprav mogoče le za etnomedicino. Vendar knjiga taka kot je, ne sodi v to zvrst, saj po načinu pisanja prej prinaša gradivo za način življenja, kot pa medicinski problem. To potrjujejo tudi avtorjevi izrazito folkloristični in celo psevdofolkloristični komentarji, kar kaže na vse kaj drugega kot na medicinski problem, čeprav tudi tega ni za zane-mariti. Najbrž tudi ni bil avtorjev namen napisati strogo znanstveno knjižico, ampak je hotel le pokazati »spolno« gradivo v ljudski poeziji, s katerim se je kot zdravnik in zbiratelj ukvarjal dolga leta. V tem pa je uspel in knjižica taka kot je, pomeni razveseljivo novost v folkloristiki(?).

Gradivo v knjigi *Seksualno u našoj narodnoj poeziji*, je avtor dopolnil še z novimi primeri (Erlagenski rokopis, Bogišićeve bugarštice, različne zbirke ljudskih pesmi, Vukove

Posebne pesmi itd.) in s tem precej obogatil gradivo, ki ga navaja v prvi knjižici iz leta 1933.

Marko Terseglav

Zbornik napjeva narodnih pjesama Bosne i Hercegovine. 1. Dječje pjesme. Zabilježio i za štampu pripremio **Cvjetko Rihtman** uz saradnju **Ljube Simić** i **Miroslave Fulanović-Šošić**, Akademija nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, Građa, knj. XIX, Odjeljenje društvenih nauka, knj. 15, Sarajevo 1974, 296 str.

Publikacija koju prikazujemo dvostruko je značajna — prva je u najavljenom *Zborniku napjeva narodnih pjesama Bosne i Hercegovine* i — koliko nam je poznato — prva velika zbirka dječjih pjesama s napjevima u SFR Jugoslaviji. U uvodu u *Zbornik* Cvjetko Rihtman kronološkim redoslijedom informira o svojim istraživanjima i prikupljanju folklorne glazbe u Bosni i Hercegovini — od svog dolaska u Sarajevo (1932), zatim u organizaciji sarajevskog Instituta za proučavanje folkloru (1947 — 1956), Muzičke akademije u Sarajevu (od 1956) i uz posebnu pomoć Republičkog fonda za naučni rad B i H (1964 — 1967). Isti je fond omogućio i stručnu suradnju Ljube Simić (koja je velik dio tekstova sama zabilježila, sve tekstove sredila i klasificirala) i Miroslave Fulanović-Šošić (koja je izradila tabelarne preglede utvrđenih oblika folklorne glazbe i indekse).

Rihtman izlaže osnovne metode svog etnomuzikološkog istraživačkog rada. Zapisivao je građu o kojoj je opravdano pretpostavljao da može »da doprinese boljem poznavanju tradicije određene društvene sredine« — i to tako da je prethodno potražio put i način da se približi sredini čiju je tradiciju želio ispitati, »da upozna uslove postojanja i društvenu funkciju tradicije, da pronade dobre poznavaoce — informatore i tek tada, takvu građu, crpenu sa provjerenih izvora, da zabilježi — vjerno, tj. ne samo precizno, već i tako da se njeni posebni elementi